

Filozofická
fakulta

Univerzita Palackého
v Olomouci

Právo pro překladatele 1

Zimní semestr – 1. ročník

Mgr. Jan Grepl

- Katedra soukromého práva a civilního procesu PF UP
- jan.greplo1@upol.cz
- www.greplak.cz

Právo pro překladatele 1

- Výuka
 - čtvrtek 15:00 – 16:30 (Křížkovského 10, učebna 2.63)
- Zápočet
 - Povinná účast na seminářích (2 povolené absence)
- Zkouška
 - Písemný test (část uzavřených a část otevřených otázek)

Průběh v případě nařízení distanční výuky

- **MS Teams**
- kód týmu: **k3wlpes**

Struktura přednášek a seminářů

1. Úvod do studia práva, základy teorie práva a ústavního práva
2. Úvod do studia soukromého práva
3. Fyzické a právnické osoby, ochrana osobnosti
4. Právní jednání
5. Věcná práva
6. Obecná část závazkového práva
7. Zvláštní část závazkového práva – závazky ze smluv I.
8. Zvláštní část závazkového práva – závazky ze smluv II.
9. Zvláštní část závazkového práva – závazky z deliktů
10. Rodinné právo, dědické právo
11. Právo obchodních korporací
12. Právo civilního procesu
13. Pracovní právo

Seznam literatury

STUDIJNÍ LITERATURA:

- Úplné znění [zákona č. 89/2012 Sb.](#), občanský zákoník, SAGIT.
- RONOVSÁ, Kateřina, LAVICKÝ, Petr, DOBROVOLNÁ, Eva. *Úvod do soukromého práva: Obecná část*. 1. vyd. Brno: Česká společnost pro civilní právo procesní, 2017, 88 s.
- RONOVSÁ, Kateřina, DOBROVOLNÁ, Eva, LAVICKÝ, Petr. *Úvod do soukromého práva: Zvláštní část*. 1. vyd. Brno: Česká společnost pro civilní právo procesní, 2017, 126 s.
- SPIRIT, Michal a kol. *Základy práva pro neprávnický po rekodifikaci soukromého práva*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk s.r.o., 2015, 296 s.

DOPORUČENÁ LITERATURA:

- OSINA, Petr. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: Leges, 2013, 240 s.
- JIRÁSEK, Jiří a kol. *Ústavní základy organizace státu*. 1. vyd. Praha: Leges, 2013, 368 s.
- ONDREJOVÁ, Eva. *Ochrana osobnosti v common law a českém právu*. 1. vyd. Praha: Leges, 2016, 256 s.
- MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník I. svazek. § 1-117 Obecná ustanovení*. Velký komentář. 1. vyd. Praha: Leges, 2013, 720 s.
- LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, 2400 s.
- TICHÝ, Luboš a kol. *Obecná část soukromého práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, 392 s.
- SPÁČIL, Jiří a kol. *Věcná práva, katastr nemovitost a správa cizího majetku*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2018, 336 s.
- TINTĚRA, Tomáš, PODRAZIL, Petr, PETR, Pavel. *Základy závazkového práva*, 1. díl. 1. vyd. Praha: Leges, 2016, 288 s.

1) Úvod do studia práva, základy teorie práva a ústavního práva

Právo jako...

- Ucelený systém právních norem s danou hierarchií, tj. pravidel chování (příkazů, zákazů nebo dovolení), kterými se řídí lidské spolužití a které jsou uznávané nebo přímo stanovené státem (**objektivní právo**)
- Oprávnění určitého subjektu na něco (činnost, věc) – např. právo na uhrazení kupní ceny (**subjektivní právo**)
- Právo je multidimenzionální fenomén
- Právo je systém pravidel regulující chování lidí s cílem uspořádat společenské vztahy
- Kromě práva regulují chování lidí také pravidla morálky, náboženství, sportu, etikety, tradice, pravopisu atd.
- Právo se odlišuje zejména **obecnou závazností, zvláštní formou a možností státního donucení**

Právo jako...

- Právo je **mnohovýznamový pojem**
 - Normativní stránka – systém právních norem
 - Sociální stránka – soubor reálných právních vztahů
 - Hodnotová stránka – soubor hodnot
 - Psychická stránka – soubor představ, mínění, pocitů a prožitků subjektů práva
 - Politická stránka – mocenský nástroj
 - Ekonomická stránka – nástroj usměrňování ekonomických procesů

Právo jako...

- Soubor **právních norem**

- Právní norma → obecně závazné pravidlo chování, (zpravidla) vynutitelné státní mocí
- Dvoustupňová struktura: a) co se má stát, b) za jakých podmínek se to má stát
- Právní norma

a) Hypotéza → co se má stát (tzv. skutková podstata), aby byla naplněna dispozice

- Podmínka vymezena personálně, lokálně, temporálně, modálně...

b) Dispozice → právní následek naplnění hypotézy, vlastní pravidlo chování

- Příkaz, zákaz, povinnost, dovolení, nárok

c) Sankce → újma za porušení právních povinností stanovených v dispozici právní normy

- Sankce je zvláštní dispozice – následek za porušení (dispozice) právní normy

Příklady

- Př. Každý, kdo se stane advokátem, *musí zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, které se od klienta v průběhu zastupování dozví, jinak může být vystaven kárnému stíhání.*
- Př. Soustavu soudů tvoří Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud, vrchní, krajské a okresní soudy.
- Př. Pokud banka před uzavřením úvěrové smlouvy neposoudí úvěruschopnost žadatele o takový úvěr, je úvěrová smlouva absolutně neplatná.

Příklady

- PŘ. 242 odst. 1 NOZ: Vyloučený člen může do tří měsíců od doručení konečného rozhodnutí spolku o svém vyloučení navrhnout soudu, aby rozhodl o neplatnosti vyloučení; jinak toto právo zaniká.
- PŘ. § 140 odst. 1 TZ: Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až osmnáct let.
- PŘ. § 38 g odst. 1 ZDP: Daňové přiznání je povinen podat každý, jehož roční příjmy, které jsou předmětem daně z příjmů fyzických osob, přesáhly 15 000 Kč, pokud se nejedná o příjmy od daně osvobozené nebo o příjmy, z nichž je daň vybírána srážkou podle zvláštní sazby daně

Právo jako...

- **Právní institut** - pojmové shrnutí věcně souvisejících částí právního řádu
 - Souhrnné označení společenského problému, který právo řeší
 - Př. Vlastnictví, odstoupení od kupní smlouvy, přestupek
- **Právní vztah** - společenský vztah, který je upravený právem
 - Vztah mezi osobami, mezi kterými jsou určité vzájemná práva a povinnosti
 - Pokud právní vztah působí jen vůči těmto osobám → **relativní právní vztah**
 - Př. Práva a povinnosti ze smluvního vztahu (nájemní smlouva, smlouva o nájmu vozidla)
 - Pokud právní vztah působí proti všem → **absolutní právní vztah**
 - Př. Povinnost respektovat lidskou svobodu a život, nezasahovat do vlastnického práva

Právo jako...

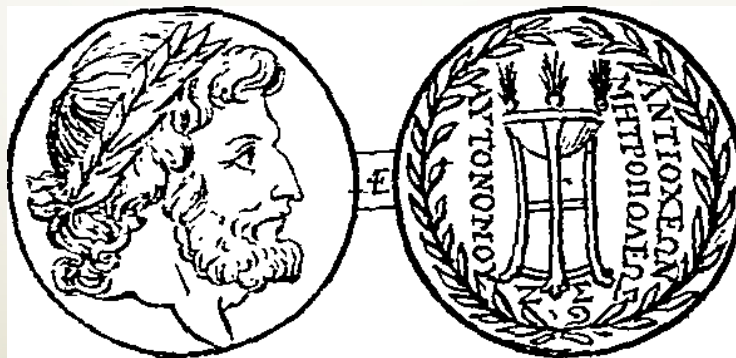
- **Právní vztah** - společenský vztah, který je upravený právem
 - Subjekty právního vztahu
 - Obsah právního vztahu
 - Předmět právního vztahu
- **Právní skutečnost** - taková skutečnost, se kterou právní řád spojuje vznik, změnu nebo zánik právního vztahu (tj. subjektivních práv a povinností)
 - Závislé na lidské vůli → **právní jednání, protiprávní jednání**
 - Nezávislé na lidské vůli → **právní události, protiprávní stavy**

Právo jako...

- **Právo soukromé** → upravuje vztahy mezi soukromými subjekty
 - Právo občanské (závazkové, rodinné...)
 - Právo obchodní(ch korporací)
 - Pracovní právo
 - Právo duševního vlastnictví
- **Právo veřejné** → upravuje vztahy k orgánům veřejné moci
 - Právo ústavní
 - Právo trestní
 - Právo správní
 - Právo daňové
 - Právo sociálního zabezpečení

Právo jako... systém

- Právo veřejné a právo soukromé
 - „*Publicum ius est, quod ad statum rei Romanae spectat, privatum quod ad singulorum utilitatem*”
 - Ulpianus (170 - 228 AD), D 1.4.4.2

- **Veřejné právo je to, které se týká všech (Římanů v pojetí státu), soukromé právo se vztahuje ku prospěchu jednotlivců**

Právo jako... systém

- **Zájmová teorie**

- Určujícím hlediskem pro rozlišení veřejného práva od soukromého je zájem, kterého se právní vztah týká
- Jedná se o teorii vyjádřenou právníkem Ulpianem: „*Publicum ius est, quod ad statum rei Romanae spectat, privatum quod ad singulorum utilitatem*“

- **Mocenská teorie (subordinační)**

- Kritériem je vztah účastníků – jsou navzájem ve vztahu nadřízenosti a podřízenosti
- K této teorii se v minulosti přihlásil Ústavní soud, přesto není považována za přesnou

- **Organická teorie (subjektů)**

- Kritériem je právní poměr, členství ve veřejné korporaci, ve kterém se subjekt ocitá
- Materiální organická teorie, přihlásil se k ní (nový) občanský zákoník

- **Teorie metody právní regulace**

- Klíčová je povaha účasti subjektů právního vztahu na určování jeho obsahu

Příklady

- Pracovní smlouva na pozici nočního hlídače
- Zakoupená jízdenka pro přepravu ČD, s.p.
- Vydání občanského průkazu
- Smlouva mezi obcemi Dubem nad Moravou a Tážaly o zajištění služby městské policie
- Smlouva o nájmu obecního bytu

VEŘEJNÉ PRÁVO

- Upravuje vztahy k veřejné moci
- Uplatňuje se široce zásada legality
- Uplatňování státní moci v případech, mezích a způsoby stanovené zákony
- Jeden ze subjektů právního vztahu je nadřazený

SOUKROMÉ PRÁVO

- Upravuje vztahy (zejména) mezi soukromými subjekty – fyzické a právnické osoby
- Uplatňuje se široce zásada autonomie vůle a rovnosti subjektů právních vztahů
- Každý občan může činit to, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit nic, co zákon neukládá

Právo jako... systém

- Nezávislost uplatňování soukromého práva na právu veřejném
 - Platnost právního jednání
 - Zákaz podnikání
 - Nezkolaudovaný byt
 - Nepovolený pobyt či podnikání cizince
- Použití veřejného práva v právu soukromém
 - Prosazení soukromoprávního nároku soudní cestou
 - Zavkládování vlastnického práva do katastru nemovitostí
 - Rozhodnutí o prvozápisu právnické osoby do veřejného rejstříku

Přirozenoprávní přístup k vymezení práva

- **Dualistický přístup** (přirozené a pozitivní právo)
- Nad platným právem každého státu existuje nějaké vyšší právo, kterému pozitivní právo nesmí odporovat
 - *Konflikt mezi spravedlností a právní jistotou lze řešit jen tak, že pozitivní právo zajišťované předpisy a mocí má přednost i tehdy, pokud je obsahově nespravedlivé a neúčelné, vyjma toho kdy rozpor mezi pozitivním zákonem a spravedlností dosáhne tak nesnesitelné míry, že zákon musí jako nenáležitě právo spravedlnosti ustoupit. **Gustav Radbruch***
- Zdroje přirozeného práva - příroda, Bůh, rozum
- Neměnné, věčné, univerzální
- Více než 2000 let starý přístup
- Idea spočívající více na víře než na rozumovém poznání

Pozitivistický přístup k vymezení práva

- **Monistický přístup**
- Právo má svůj původ v činnosti autoritativních orgánů státní moci („*legem ponere*“ = vytvořit zákon)
- Právo není podmíněno co do své platnosti právem přirozeným
- Právo je uzavřený logický systém, kde je možné prostřednictvím logické dedukce, z předem daných právních norem dospět ke správným právním rozhodnutím a to bez odkazu na sociální cíle nebo morální kritéria
- Změnitelné, dočasné, partikulární

Heteronomní a autonomní právo

- **Veřejné právo**

- Veřejné zájmy, vztahy mezi veřejnou mocí a soukromými osobami
- Nadřazenost státu, jednostranně rozhoduje o právech a povinnostech
 - Čl. 2 odst. 3 Ústavy: „*Státní moc slouží všem občanům a lze ji uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon.*“
- Ústavní právo, správní právo, trestní právo, finanční právo, procesní právo...

- **Soukromé právo**

- Zájmy soukromé
- Rovnost subjektů právních vztahů
 - Čl. 2 odst. 4 Ústavy: „*Každý občan může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.*“
- Práva a povinnosti na základě dohody
- Občanské právo, pracovní právo, rodinné právo, autorské právo...

Heteronomní a autonomní právo

- **Hmotné právo**

- Představuje obsah společenských vztahů
- Stanoví, co je zakázáno, dovoleno, oprávněno
- Stanoví, jak se lidé mají ve společnosti chovat, aniž by takové chování vyžadovalo zásah státního orgánu

- **Procesní právo**

- Stanoví postupy, jimiž se účastníci právních vztahů mohou domáhat svého práva
- Stanoví také postupy při tvorbě práva a aplikaci práva
- Upravuje chování lidí, které se uskutečňuje ve vztahu ke státnímu orgánu
- Upravuje chování státního orgánu

Heteronomní a autonomní právo

- **Vnitrostátní právo**
 - Právo objektivní – upravuje vztahy uvnitř státu
 - Pramen především v právních předpisech
 - Vynutitelné donucením státu
 - Nutno dodržovat i v zahraničí
 - Kolizní právo – mezinárodní právo soukromé – upravuje vztahy s cizím prvkem
- **Mezinárodní právo**
 - Upravuje vztahy mezi jednotlivými státy
 - Subjektem kromě států a mezinárodních organizací může být i jednotlivec
 - Pramen především v mezinárodních smlouvách
 - Vynucení závislé na vůli států
- **Právo Evropské unie**
 - Soubor právních norem Evropské unie a evropských společenství
 - Prvek supranacionality – nadnárodní povaha
 - Bezprostřední závaznost práva
 - Přímá aplikovatelnost
 - Přednost před vnitrostátním právem členských států

Heteronomní a autonomní právo

- **Církevní právo**

- Vnitřní předpisy církví, závazné uvnitř určité církve nebo náboženské společnosti
- Upravuje vztah jednotlivců k Bohu, vztahy jednotlivců mezi sebou a k církvi

- **Kanonické právo** – soubor pravidel (kánonů) platných v určité křesťanské (katolické, pravoslavné či anglikánské) církvi

- Katolická církev – Kodex kanonického práva

- **Konfesní právo**

- Soubor právních norem, které upravují vztah státu na straně jedné a církví na straně druhé
- Zajišťuje výkon náboženské svobody jak v rovině individuální, tak i kolektivní
- Pramen – zákony a smlouvy (konkordáty)

Odvětvotvorná kritéria

- **Metoda právní regulace**
 - Technický způsob, který je zajišťováno prosazování jednotlivých skupin zájmů prostřednictvím právních norem
 - Soukromé právo → rovnost subjektů právního vztahu → smlouva
- **Samostatná a zřetelnost předmětu**
- **Systémová soudržnost, tzv. vnitřní a vnější systematika**
 - Rovněž posouzení vztahu k jiným právním odvětvím
- **Společenská a akademická akceptace**

Ústavní
soud

Nejvyšší soud

Vrchní soudy (Pha, Ol)

Krajské soudy (8+5)

Okresní soudy (92)

Ústavní
soud

Nejvyšší správní
soud

Krajské soudy

Základní informační zdroje

- **Právní předpisy a mezinárodní smlouvy**

- Sbírka zákonů a Sbírka mezinárodních smluv: <https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>
- Zákony pro lidi: <https://www.zakonyprolidi.cz/>
- Legislativní proces: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=331>

- **Judikatura soudů**

- Ústavní soud: <http://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>
- Nejvyšší soud: http://nsoud.cz/Judikatura/ns_web.nsf/WebSpreadSearch
- Nejvyšší správní soud: <http://nssoud.cz/mainocol.aspx?cls=JudikaturaBasicSearch&pageSource=o>
- Ostatní judikatura: <http://kraken.slv.cz/>
- Informace o soudním řízení: <http://infosoud.justice.cz/InfoSoud/public/search.jsp>
- SDEU: <http://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf?language=cs>
- ESLP: <https://hudoc.echr.coe.int>

- **Právo EU**

- https://europa.eu/european-union/law_cs

Prameny práva

- **Materiální prameny**

- Společenské jevy, které byly důvodem přijetí formálního práva (např. společenské poměry, hospodářské a ekonomické důvody, přírodní katastrofy, historické okolnosti)

- **Formální prameny**

- Vnější normativní forma obsahující pravidla chování (pramen práva v užším slova smyslu)
- **normativní právní akt** (právní předpis)
 - Výsledky právotvorné činnosti kompetentních státních orgánů
 - Obsahují právní normy
 - Vztahují se na skupinu případů stejného druhu a neurčitý počet subjektů (osob)
 - Individuální právní akty – rozhodnutí – vztahují se na jedinečný případ
- **normativní smlouva**
- **precedens**
- **právní obyčej**
- **právní věda**

Normativní právní akty

- **Zákonné**

- ústavní zákony (zejména Ústava ČR a Listina základních práv a svobod, které spolu s ostatními ústavními zákony tvoří ústavní pořádek)
- (běžné) zákony
- zákonná opatření Senátu
- nálezy Ústavního soudu, jimiž se ruší zákon

- **Podzákonné**

- nařízení vlády
- vyhlášky ministerstev, jiných ústředních správních úřadů a ČNB
- (obecně závazné) vyhlášky kraje a obce
- nařízení kraje a obce
- nařízení krajské hygienické stanice, krajské veterinární správy, správy národního parku, správy chráněné krajinné oblasti

Základní právní předpisy

- **Ústava** (ústavní zákon č. 1/1993 Sb.)
- **Listina základních práv a svobod** (usnesení ČNR č. 2/1993 Sb.)
- **Evropská úmluva o ochraně lidských práv** (sdělení č. 209/1992 Sb.)
- **Občanský zákoník** (zákon č. 89/2012 Sb.)
- **Zákon o obchodních korporacích** (zákon č. 90/2012 Sb.)
- **Zákoník práce** (zákon č. 262/2006 Sb.)
- **Občanský soudní řád** (zákon č. 99/1963 Sb.)
- **Zákon o svobodném přístupu k informacím** (zákon č. 106/1999 Sb.)
- **Trestní zákoník** (zákon č. 40/2009 Sb.)
- **Trestní řád** (zákon č. 141/1961 Sb.)
- **Správní řád** (zákon č. 500/2004 Sb.)

Publikace normativních právních aktů

- **Materiální publikace** – adresát se skutečně musí setkat s pramenem práva (doručování do vlastních rukou)
- **Formální publikace** – adresát zná obsah předpisu od okamžiku, kdy se s ním mohl seznámit (vydání úřední sbírky)
- Funkce publikačních prostředků:
 - informační – má se za to, že každý zná, co bylo publikováno
 - evidenční – zajišťuje přehled toho, co platí
 - normotvorná – spočívá v tom, že teprve publikací může pramen práva nabýt platnosti
- **Publikační prostředky**
 - Sbírka zákonů - všechny právní předpisy s celostátní působností a další právní akty (rozhodnutí prezidenta republiky, sdělení ministerstev)
 - Sbírka mezinárodních smluv
 - Věstník právních předpisů kraje
 - Úřední deska obce

Normativní smlouvy

- **Mezinárodní smlouvy** – Čl. 10 Ústavy České republiky stanoví, že „*vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva*“
 - nutný souhlas Parlamentu;
 - jsou součástí právního řádu;
 - aplikační přednost před zákonem
- Z povahy věci plyne, že mezi subjekty vnitrostátního práva mohou být aplikována pouze pravidla, jež jsou vnitrostátní aplikace způsobilá, jsou tzv. *self-executing* (samo-vykonatelná).
- Nález Ústavního soudu sp. zn. **Pl. ÚS 36/01** ze dne 25. 6. 2002 – lidskoprávní smlouvy jsou součástí ústavního pořádku České republiky (srov. čl. 112 Ústavy)

Precedens

- Rozhodnutí soudu, kterým se poprvé řeší právem dosud neupravený společenský vztah
- Význam spočívá v tom, že v budoucnosti v případech téhož nebo obdobného druhu vystupuje toto rozhodnutí jako obecně závazné
- Typický pro angloamerický systém, v ČR formálně není považován za pramenem práva
- Judikatura soudů je významnou autoritou dotvářející a doplňující normy práva
- Precedenční závaznost nálezů Ústavního soudu?
 - Čl. 89/2 Ústavy: „*Vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu jsou závazná pro všechny orgány i osoby.*“ Srov. nález III. **ÚS 252/04** ze dne 25. 1. 2005

Precedens

- V ČR je soud ze zákona vázán rozhodnutím vyššího soudu jen v individuálním případě
- Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu
- Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku

Právní obyčej

- Nejstarší pramen práva
- Pravidlo chování, které se **v důsledku dlouhodobého užívání** v dané společenské komunitě **pocituje jako zavazující** a jeho *zachovávání je zabezpečováno státním donucením*
- Aby se obyčej stal právním obyčejem, pak je nutno, aby
 - – obyčejové pravidlo vykazovalo znak **dlouhodobého užívání** (*usus longaevus*),
 - – existovalo **přesvědčení o jeho závaznosti** (*opinio necessitatis*),
 - – v případě jeho porušení bylo uplatněno **státní donucení**.
- Vzniká živelně, spontánně

Právní obyčej

- V ČR jedině, když na něj odkazuje zákon → *secundum et intra legem*
- Obchodní zvyklosti - jeden z pramenů obchodního práva, smluvními stranami fakticky dodržovaná pravidla, aniž by bylo požadováno jejich zakotvení v právním předpisu, jsou věcí dokazování
- Příklad právního obyčeje v českém právním řádu?
 - § 2 zákon č. 245/2000 Sb., o státních svátcích, o ostatních svátcích, o významných dnech a o dnech pracovního klidu: „*Ostatními svátky jsou (...) Velký pátek, Velikonoční pondělí (...)*“
- Dobré mravy
- Ústavní zvyklosti

Právní věda

- Historie (římské právo, anglické právo) - právní normy jako produkt názorů právních vědců nebo výsledek diskuse v rámci právní vědy
- Má pouze interpretační význam – může ovlivnit rozhodování soud
 - Některými autory řazena jako sekundární pramen práva

Vnitřní předpisy

- Nejsou obecně závazné jako právní normativní akty - nejsou prameny práva
- Vydávány v takových systémech, kde jsou dány vztahy nadřízenosti a podřízenosti.
- Např. stanovy, řády, směrnice
- Externí důsledky
- Individuální služební pokyny - směřují ke konkrétní osobě a vztahují se ke konkrétní věci

Ústavní právo

- Ústavní právo je souhrn principů a norem nejvyšší právní síly, které upravují základní společenské vztahy.
- Předmětem ústavního práva jsou:
 - Základy veřejné moci
 - Ústavní orgány moci
 - Základy společenské samosprávy
 - Uznání a vymezení svobody individua
 - Základy politické demokracie
 - Základy systému spravedlnosti
 - Ústavněprávní symbolika

Principy v ústavním právu

Typickým příkladem vymezitelnosti i nepsaných právních pravidel lidského chování je právo obyčejové. Pro vznik právního obyčeje je nutné obecné **přesvědčení o potřebě dodržovat obecné pravidlo chování** (*opinio necessitatis*) a dále **jeho zachovávání po dlouhou dobu** (*usus longaevus*, resp. *longa consuetudo*). Obě tato hlediska jsou definičními hledisky i pro vymezení obecného právního pravidla (hlediskem odlišujícím obecný princip a právní obyčej je zejména míra jejich obecnosti). V systému psaného práva má přitom obecné právní pravidlo charakter samostatného pramene práva pouze *preter legem* (čili, pokud psané právo nestanoví jinak).

I v českém právu takto platí a je běžně aplikována řada obecných právních principů, které nejsou výslovně obsaženy v právních předpisech. Příkladem je právní princip, dle něhož neznalost práva neomlouvá, nebo princip nepřipustnosti retroaktivity, a to nejenom pro odvětví práva trestního. Jiným příkladem jsou výkladová pravidla *a contrario*, *a minore ad maius*, *a maiore ad minus*, *reductio ad absurdum* apod. Dalším, a to moderním ústavním nepsaným pravidlem, je řešení kolize základních práv a svobod principem proporcionality.

Mezi tyto obecně uznávané právní principy bez jakékoli pochybnosti patří v oblasti práva ústavního pravidla počítání času, jak jsou v evropském právním myšlení srozumitelně a smysluplně vymezena od dob římských. Tato skutečnost ústavodárci, resp. zákonodárci, nijak nebrání, aby, pokud uzná za vhodné, vymezil počítání času výslovně odlišným způsobem. Příkladem tohoto postupu českého zákonodávce v odvětví práva ústavního je § 72 odst. 2 zákona o Ústavním soudu, dle něhož lhůta počíná již dnem rozhodným pro její plynutí, a nikoli dnem následujícím, jak je obvyklé. V této souvislosti nutno poukázat i na rozdílnost dikce čl. 50 odst. 1 Ústavy, kdy lhůta počíná "ode dne", který je pro její plynutí rozhodný, a § 72 odst. 2 zákona o Ústavním soudu, dle něhož lhůta "počíná dnem", který je pro její plynutí rozhodný.

Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 33/97

Orgány s právotvornou pravomocí

- **Parlament ČR** (nikoliv jednotlivé komory)
- **Vláda České republiky**
- **Ministerstva** (nikoliv jednotliví ministři)
- **Ostatní ústřední správní úřady** – např. Český statistický úřad, Úřad průmyslového vlastnictví, Český báňský úřad, Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, Státní úřad pro jadernou bezpečnost, Český telekomunikační úřad, Národní bezpečnostní úřad
- **Česká národní banka**
- **Některé územní správní úřady** – krajské hygienické stanice, krajské veterinární správy, správy národního parku, správy chráněné krajinné oblasti
- **Orgány územní samosprávy** – rady a zastupitelstva obcí a krajů
- **Prezident ČR** – nepřímé legislativní pravomoci
- **Ústavní soud ČR** – právo rušit právní normativní akty (negativní zákonodárce)

Ústava

- Soustava brzd a rovnovah (protivah) → **tripartita státní moci**
 - Charles Louise Montesquieu (O duchu zákonů), John Lock
- **Zákonodárná moc**
 - Dvoukomorový parlament
- **Výkonná moc**
 - Vláda, prezident, ministerstva, správní orgány, státní zastupitelství
- **Soudní moc**
 - Ústavní soud, Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud, vrchní soudy, krajské soudy, okresní soudy; Evropský soud pro lidská práva

Zákonodárský proces

- Návrh zákon (čl. 41 Ústavy)
 - Poslanec, skupina poslanců, Senát, vláda, zastupitelstvo vyššího ÚSC
- Poslanecká sněmovna: první čtení → druhé čtení → třetí čtení
 - 1 – představení návrhu na plénu (zástupce navrhovatele), zpravodaj, rozprava
 - 2 – projednání návrhu výbory, navrhovatel, zpravodajové výborů, obecná rozprava, možnost vrátit výborům k projednání, podrobná rozprava, pozměňovací návrhy
 - možnost vzít zpět až do konce druhého čtení, později jen se souhlasem celé Sněmovny
 - 3 – opravy legislativně technických chyb, návrh na opakování druhého čtení, hlasování : návrzích na zamítnutí, pozměňovacích, o přijetí
 - schválení – nadpoloviční většina přítomných / ústavní zákon 3/5 všech

Zákonodárský proces

- **Senát:** rozeslání senátorům, klubům a výborům
 - Obecná i podrobná rozprava ve výborech
 - Nezabývat se osnovou → prezident
 - Obecná rozprava – schválení zákona / zamítnutí
 - Rozprava podrobná – pozměňovací návrhy (přednostní hlasování)
 - Neprojde-li žádný návrh, platí, že po uplynutí 30 dnů od postoupení návrhu Senátu je zákon přijat
 - Schválení zákona / vrácení zákona PS
- **Prezident republiky**
 - Prezident může zákon podepsat, nebo jej může vetovat, tedy s odůvodněním vrátit do 15 dnů Poslanecké sněmovně
 - Prezident zákon ani nepodepíše, ani jej nevrátí a zákon je tak poté vyhlášen bez jeho podpisu

Kontrolní otázky

1. Vysvětlete rozdíl mezi subjektivním a objektivním právem.
2. Čím se od sebe liší soukromé a veřejné právo?
3. Co je to právní norma a z jakých částí se skládá?
4. Kdo byl zastáncem tzv. zájmové teorie právního dualismu?
5. Za jakých podmínek se právní obyčej stává pramenem práva?
6. Komu náleží zákonodárná iniciativa (právo předkládat návrhy zákonů)?